

HERMANN BAHR
MILONER PRAHA 1909

NAŠE ANKETA.

Záležitost náhrady zničených dvou sousoší Brokoffových na kamenném mostě Karlově, o níž jsme své čtenáře opětně informovali, (V. Sm. č. 3. a 6.), octla se před definitivním rozhodnutím. Návrh komise znalců vyzněl většinou pro kopie, a záleží nyní pouze na rozhodnutí městské rady, k němuž dojde v době nejbližší. V této tísni poslední chvíle obrátil se spolek Manes a Volné Směry na řadu vynikajících odborníků u nás i v cizině s rozkladem o celé zásadní věci a předložil jim tyto otázky:

1. Co soudíte o kopích uměleckých děl (mimo potřeby školské a vědecké), určených k požitku veřejnosti?
 2. O speciálním případě našich soch?
 3. Jaký způsob náhrady za zničená sousoší byl by dle Vašeho názoru nejvhodnější?
- Odpovědi, pokud nás došly, příznivé i nepříznivé našemu stanovisku, předkládáme v následujícím svým čtenářům doslova a věrně.

Benátky, Lido, 6. června 1909.

Ad 1. vaší ankety:

„Kopie“ uměleckých děl nemají žádné ceny. Nejubožší original jest umělečtější nežli nejlepší kopie.

Ad 2.

Dokonce tyto pochybné pískovcové kopie postavití bylo by přímo opičí hanbou pro umělecky nevyrovnatelnou Prahu.

Ad 3.

Vezměte nejlepšího svého českého sochaře a dopře te mu, at vytvoří po svém smyslu dílo naší doby!

HERMANN BAHR.

*

Paříž, 30. května 1909.

Umělecké dílo vyšlé z rukou mistra, prosycené duchem doby, kdy žil, a nadchnuté

vlastním duchem svého tvůrce jest nenapodobitelné.

Každá kopie, i podle úplného originálu, jest pouze smutnou parodií, ježto tvůrčí podmínky již neexistují. Ale je-li původní dílo neúplné, schází-li část, jako v případě soch starého pražského mostu, nejde již o pouhou kopii, nýbrž o rekonstrukci, a výsledek nemůže býti než zoufalý.

A. BARTHOLOMÉ.

*

29 V. 1909 Harcourt Buildings,
Inner temple, London.

1. Kopie proslulých děl jsou užitečné a výchovné tehdy, nejsou-li přístupny originály.

2. V tomto případě zbývá vám dosti originálů a myslím, že kopie ztracených jsou

zbytečny a neshodly by se s ostatními. Ne-
zastupovaly by žádnou dobu.

3. Každý věk má svoje umění; musíme
se střežit, abychom nezáviseli příliš na mi-
nulosti. Přítomný věk mluví za přítomnou ge-
neraci, a chci proto navrhnouti zcela skromně
a s náležitou úctou k mínění lépe kvalifiko-
vaných než jsem sám, aby sochy represen-
tující nejlepší dílo dneška nahradily staré, které
byly zničeny Vltavou.

Příští generace budou snad na ně stejně
pyšny, jako jsou dnešní na Brokoffa.

Nahradití ztrátu sv. Františka a sv. Ignáce
z Loyoly kopiemi jest po mém skromném mí-
nění nezaslouženou urážkou českého moder-
ního sochařství.

S. L. BENSUSAN.

*

K dopisu ze 29.-V, odpovídám k otázce
1. — Není správné doplňovati trosek. Do-
plnění ono rovná se doplnění maleb, kdy celé
plochy scházejí, rovná se doplnění básně, kte-
ré celé verše chybějí, rovná se skutku, kdy
harmonii ztělých listů velké hudební práce
kdosi chtěl by drze doplniti.

Vrátí-li se práce v zem, odkud vzešla,
proč nepřátí jí místa v museu, kam jak ve
hroby ukládáme vše, co už jest mimo život?
Není-li zřizování kopií uměleckých děl sta-
rých klaněním se zlatému teletí u národa
plného dědičných chorob, unaveného dlou-
hou cestou — lpí-li na starém jménu, výrazu
a tvaru? Jaká ztrnulost u národa majícího
poslání duchovní, který prozřetelností tážán:
co vyzískal se svěřenou hřívnou, on ji dobývá,
očistí a vrací, kletbu čekaje!

Jaká neplodnost u doby, která nedoufá
chovati tvůrce umění duchovního, jenž by
věkem jejím šel a nezanechal ani jediné cha-
rakterní stopy! A má-li proroků a pracov-
níků takových, proč jí nejsou vzácní, — jak
smutným, že o nich ani neví!

2. Mimo několik sousoší z Karlova mostu
významných v dějinách umění jsou to práce
většinou jen jako dobré, modeléřské a ka-
menické práce, nevytrysklé z hlubokých kře-

stanských pravd, pouze objednané za skrovné
sousto od těch, kteří měli moc.

3. Jest zapotřebí dáti době této ono prá-
vo, onu možnost práce, jaké dalo osmnácté
století pracovníkům svým, — kdy způsob, ja-
kým sousoší pojata byla, s myšlenkou mostu
se nerodil ak myšlenka mostu nepřiléhala, a přec
popřálo důvěry, ticha a možnosti k výkřiku
duchovního slova těm, kteří mu zasvětili ži-
vot.

FRANTIŠEK BÍLEK.

*

Paříž, 1. června 1909.

Drazí přátelé.

Zde konečně jsem, *) abych odpověděl
na vaše otázky, tváří v tvář problému veli-
kému a prostému.

Chci vám odpověděti ihned vrátiv se
z dlouhé cesty uměním, mravy i prostorem.

Dám vám, byt mi to bylo sebe těžší, celou
pravdu svojí myšlenky.

Miluji Prahu a v ní všechny lidi dobré
vůle, naučil jsem se vážit si svých přátel ve
snaze a v umění z Manesa.

Vy všichni, kdekoli jste, rozdělení či spo-
jení, umělci i zákonodárci, dovolte mi, abych
se postavil výše a stranou, mimo vaši péči,
mimo vaše zájmy, mimo vaše osobní starosti.

Beru tedy na se z vyššího přátelství a
z povinnosti úlohu, říci vám všechno, co my-
slím o pracích na vašem mostě Karla IV.

Nebudu nikdy váhati pro zájem vaší spo-
lečné moci, vydati se v nebezpečí, že se zne-
líbím některým z vás. Dotknu-li se nemile
několika přátel, bude mi líto. Ale vy jste při-
šli ke mně s otázkami dovolávající se zku-
šenosti mé práce, a nesmí se říci, že jsem vám
nedal celou odpověď.

*

Ode dávna jest vznešenost i jednotnost
mostu ztracena.

Podobá se nyní velkému pánu, který při-
šel o všechno a strojí se, jak může.

*) Psáno po návratu z Varšavy.

Zachoval si po předcích šaty a držení ze
vznešené vážnosti a svrchovaného vkusu doby
gothické. Jest jimi přioděn až po plece, ale
krk a hlava jsou přetíženy ozdobami a klo-
bouky nádhernými a nápadnými, které zdě-
dil z jiné doby, bližší, z oné doby, jejíž styl
byl u nás nazván rokoko na posměch jeho
malé umírněnosti, a u vás barok.

To jest ve velkých rysech chladně vidě-
ných a pravdivě vyjádřených nynější vzhled
a historie mostu.

*

Zde teprve přikročíme zcela k tomu, co
vám tak leží na srdci.

Sousoší barokní, která most zdobí, jsou
téměř napořád plody ohromné umělecké ob-
ratnosti, — některá jsou přímo arcidíla v tom
oboru, na příklad Kristus Braunův. *)

Jest ovšem neštěstím mostu, že oň bojují
dvě koncepce, — ale pro tu chvíli má stále
ještě přednost, že jest zcela určitě rozdělen
ve dvě jednoty zcela úplných stylů. Tato jed-
notnost stylu všech sousoší most zachraňuje.

*

Pro tu chvíli jest váš most jaksi kentau-
rem, — dole kůň, člověk nahoře, — lze říci,
že ve svém celku byl koněm s poškozeným
krkem a hlavou. Sochaři barokní přizpůso-
bili mu, jak se právě dalo, svou pohnutou
skulpturu, právě tak, jako by místo staré šíje
a hlavy vážného a vznešeného běhouna byli
nasadili torso a hlavu i ruce s velkým výra-
zem a s pohnutými gesty, torso lidské.

Toto dílo jest tedy dnes přesně rozděleno
ve dva jasně odlišné způsoby.

*

Ale postavíte-li tam dvě skupiny moderní,
váš kentaur nebude, ach, již kentaurem!

*

Spodek se nehne, bude jen zasmušen a ne-
užitečný, — zůstane stále spodkem koně-člo-
věka. Ale hořejšek, vrchol ztratí to jediné, co
jej činí možným, svou jednotnost, svůj celek
intelektuelní, morální i fysický.

*) Sv. Luitgarda.

Lidská část vašeho krásného kentaura,
postavíte-li tam sochy moderní, byt jedinou,
bude jakoby rozdělena s hora až dolů, jako
by měla část mužskou a část ženskou.

Abych naznačil přesnějším obrazem, co
by se stalo z mostu: váš kentaur by měl pra-
vou stranu mužskou, tělo svalnaté a kosmaté,
a stranu levou z těla bezvousého jinocha —
neměli byste již svého vznešeného a krásného
kentaura, ale obludu bez jednoty.

Nebudete již moci ukázati sami sobě ani
cizincům z celého světa svůj památník, zmr-
začený, ale velkolepý, — ne, bude po něm.

*

Váš most stane se jakousi výstavou uká-
zek umění všech dob, nebudou to již dvě
osoby nebo doby celé a živé, — bude to
výklad vzorků, výstava, jakýsi bojovný Salon,
kde každý styl, každá doba, každý umělec
bude se snažiti zničití jednotu.

Personalismus zničí vznešené vlastenectví
velkých národních děl.

*

Kdyby jeden z vás, kamarádi, z vaší země,
Čech, velký umělec, postavil tam dvě sku-
piny, které mimo most by byly arcidíly, ještě
bych k němu zvolal, kdyby šlo o to, postaviti
tato jeho arcidíla na váš most:

Ne, ne, pryč s nimi s mostu, jsou ohavná,
jsou-li na mostě.

Příteli, nemůžeš postavit na most než dílo
starého stylu, ale chceš-li je provést v tomto
smyslu starého umění, lžeš sám sobě, lžeš
svojí době, životu, který pokračoval, lžeš ne-
podvratnému zákonu všeho umění, který zní:
harmonie tvého já s životem.

Odejdi z domu mrtvých, neznásilňuj
práh nepřítomných, vrat se do života, do své
doby a k svému vlastnímu krbu, vrat se sám
k sobě,

opuť ten starý most, nádherný a vzbuz-
ující úctu, a tvoř jinde své dílo.

Přijmi hrdě, ať ke cti jejich genia jest
zbožně a co nejvěrněji vytvořeno znova, co
bylo zničeno; dopuťš-li znova sestaviti sku-
piny, jichž trosky jsem viděl, (jsou nádherné),

miluješ více svou vlast a své vznešené město než sebe sám.

Přátelé, drazí přátelé, řekněme si to tváří v tvář a od srdce k srdci:

Budto změnit všechny sochy na mostě, všechny, nebo obnovit absolutně všechny.

Dvě díla, dvě moderní skupiny, necht jsou sebe lépe vybraná a krásná, budou-li umístěna na most do středu ostatních, jsou předem odsouzena zničení jednotu koruny mostu.

Praha jest veliká, může obsáhnouti tolik děl svých umělců: na nich jest, aby tvořili díla lidská a věčná, bez příměsí dob jiných.

Hlas srdce půjde k srdci. Nebojím se, že si nadělám nepřátel. Říkám svou pravdu, diskutujte o ní.

Z celého srdce váš

EMILE ANTOINE BOURDELLE.

P. S. Viděl jsem v Praze na velkém dvoře (ohrazeném prkny) nádherné skupiny, úžasné kusy —

Ne, nezbožňuji kopie obyčejně, ale zde nejde o jednotlivá díla, jde o celek mostu.

Jest tu pouze jedna povinnost, totiž ne-svěřiti tyto kopie řemeslníkům, nýbrž svědomitým umělcům.

Pro skutečného umělce na počátku dráhy není nic krásnějšího nežli podati pečlivou kopii arciděl důkaz o účtě k mistrům; bude mu to samo důkazem, že bude přísným a pietním k svým vlastním darům. —

Bylo by příliš obtížno a nebezpečno očistiti trochu všechny ty sochy na mostě, tak zaprášené a černé? Snad by to bylo možno prostě tvrdými štětci, bez škrabání, které zabíjí arcidíla?

Tyto kopie, — strašná práce, — měly by být dobře zaplacený a svěřeny skutečným sochařům, — bylo by jejich krásnou úlohou přiblížiti se co nejvíc pravdě staré práce.

Každý myslitel, každý přítel vaší země byl by jim vděčným, — bylo by to dílo upevnění vašich vlastních základů.

To jest celá moje myšlenka. Jest vám zcela oddána, a protože nepřipouští okliky, může se někdy zdáti tvrdou, — ale není jí, jest upřímnou zcela prostě. E. A. B.

Vídeň, 1. června 1909.

Pánové,

děkuji Vám, že mi poskytnete příležitost, abych se vyjádřil o sochách na starobylém Karlově mostě.

Cena uměleckého díla není ve „stylu“, není v příslušnosti k tomu neb onomu historickému směru, nýbrž jest vždycky jen v osobnosti, která v něm dochází výrazu. Proto má kopie vždy jen historickou nebo archeologickou cenu, nikdy však uměleckou, poněvadž podává pouze vnějšek uměleckého díla, ale v ohledu jedině důležitém, v osobnosti, musí selhati, ježto jest tato nenahraditelná.

Proto byly by i kopie starých soch s mostu protismyslem, neboť cena starých soch neleží ve formě, nýbrž jednak v osobnosti, která za nimi stojí, jednak v historických a ethických asociacích, které na starých sochách lpějí, ale u kopií přirozeně odpadnou.

Nelze-li však staré sochy nijak zachrániti, pak nemohou býti nahrazeny ničím jiným nežli uměleckými díly, která jsou právě tak plným výrazem naší doby, jako sochy staré byly výrazem doby své. Jen tímto způsobem lze vytvořiti něco uměleckého, co se bude jeviti příštím generacím stejně uzavřeným celkem jako nám gothický most s barokními postavami.

Přeji Vám štěstí do vašeho boje proti omšelým a dávno zastaralým přesudkům.

DR. HANS DIETZE,
soukr. docent historie umění
na vídeňské universitě.

Dr. Max. Dvořák odvolává se ve své odpovědi na svůj oficiální referát v „Mitteilungen der K. K. Zentral-Kommission“, z něhož nejdůležitější část překládáme:

Kdyžtě bylo technickým ohledáním rozhodnuto, že jest možno původní skupiny

znova na most postaviti, nemůže býti pochybnosti, čeho si pieta k minulosti a jejím monumentálním svědkům žádá. *Nikoli kopie ataké ne nové výtvoř, nýbrž původní skupiny dlužno na most postaviti, čímž bude umožněno, aby netoliko v detailním účinu, ale i v souvislosti s celkem, pro který byly vytvořeny, jako dříve i nadále most i město zdobily, a připravovaly radost a umělecký požitek nejen několika učencům a jiným návštěvníkům musea, nýbrž i vši obecnosti.*

Doplňky soch jsou sice velkou úhonou, ale jednak nebylo by již z důvodů stability ani v museu možno nadobro se jim vyhnouti, nemají-li skupiny zůstatí nesouvislými troskami, a mohou býti na mostě omezeny na nejmenší míru, jednak, a zvláště budou-li tak provedeny, aby byly divákovi na prvý pohled patrný jako doplňky, budou v tomto případě daleko menším zlem, než kdyby se od nového postavení sousoší nadobro upustilo a sochy byly pochovány v umrlčí komoře některého musea.

Stará plastická výzdoba Karlova mostu jest ve svém celku pro severní Baroko neméně významná a charakteristická nežli pro italské sochařská výzdoba Ponte San Angelo v Římě. Směl by tam někdo přijíti s návrhem, aby se ony sochy nahradily kopiemi nebo novými výtvoř? Ne protestoval by proti tomu celý svět? A na Karlově mostě máme to připustiti? Ztratilo-li se již vůbec mnoho ze starého majetku, jest to jen o důvod více, abychom to, co se nám dochovalo, s největší energií nejen ve zlomcích, ale i v celku chránili a zachovávali.

Z těchto důvodů doporučuje Centrální Komise co nejnaléhavěji:

1. Aby se opravy u skupiny Luitgardiny omezily na odstranění škod, které se snad vyskytují a jež jest s lešením přesně stanoviti.

2. Aby byly skupiny Františkova a Ignácova znova postaveny, při čemž má se přikročiti k oněm doplňkům, které jsou technicky nutny z důvodů stability nebo k zamezení dalších škod.

Před doplňky, které nejsou z technických ohledů bezpodmínečně nutny, musí Centrální Komise ze zásadních důvodů varovati. Kdyby se však na nich v Praze trvalo a byly považovány jako *conditio sine qua non* nového postavení sousoší, nenamítala by Centrální Komise ani proti nim jakožto proti menšímu zlu ničeho, kdyby se totiž přestalo na doplnění celkové silhuetty a nešlo až k obnovování všech podružných částí, jež by bylo naprosto bezúčelné, nebo dokonce k přepracování soch, jemuž jest nutno v každém případě zabrániti. Aby doplňky nevyžadovaly dalekosáhlého přepracování poškozených míst, s nímž by souvisela další ztráta starých částí, buďtež provedeny z umělého kamene, jež má býti přizpůsoben starému materiálu v zrnu i v barvě. Doplnění v umělém kameni, jež není patinován, má i další přednost, že lze doplněná místa na první pohled od originálu rozeznati.

3. Všechny tři skupiny i všechny ostatní sochy Karlova mostu buďtež vždy po čase podrobeny prohlídce, aby byly případné škody včas zjištěny a nutná opatření učiněna.

4. Buďtež zhotoveny odlitky všech tří skupin a uloženy v museu.

5. Stávající zákaz jízdy těžkých nákladů po mostě buď co nejpřísněji prováděn.

MAX DVOŘÁK.

Vídeň, 30. května 1909.

Poctili jste mne třemi otázkami, jež se blíže nebo vzdáleněji dotýkají sporných soch Pražského mostu. Odpovídám na ně po řadě, jak je předkládáte.

1. Ježto vyjímáte kopie, které slouží k účelům vyučovacím a studijním, mohu říci, že ostatní kopie dle uměleckých děl považují celkem za zbytečné. Skorem vždy sluší dáti přednost volnému novému tvoření zralých rázovitých umělců.

2. a 3. V podobných záležitostech, jako jest tato, zdají si různá pojmání přímo odporovati, zvláště stanovisko přísně historické

„správné“ restaurace (v tomto případě restaurování *celé řady* postav), a stanovisko *živého uměleckého tvoření*. Především budiž konstatováno, že tu nejde o restaurování s doplněním konstruktivních součástí, jako na př. nové připojení části řetězu. Účelnost nehraje v našem případě žádnou roli. Důležitější jsou mimo pochybu obě výše zmíněná stanoviska. Uvažujeme-li o nich, lze říci následující:

Přísně historická správnost jest tu pojem velmi roztažitelný a nevede k přesnému rozhodnutí. Purista by si přál, aby byl most vůbec uveden v onen stav, jak byl za Karla IV. Musil by odstranit všechnu barokní plastiku, anebo by udělal asi následující ústupky: barokní plastika se již jednou na mostě usadila. Mezery z r. 1890 mají tedy zase co možno přesně v barokním smyslu býti vyplněny. Postavme tam tedy kopie zničených pomníků. Přesvědčivá tato logika *není*. Kopie nestanou se skutečnými barokními postavami tím, že byly dle starých barokních předloh kopírovány. Řada skutečných barokních figur bude přese všechno přetřena. Staré figury nelze znova postavit; co jest ztraceno, jest ztraceno. Jak tedy vyspravit vytrhaná místa?

U všech myslících umělců uplatňuje se od let stále rozhodněji myšlenka, že při restaurování uměleckých děl nemá se směřovati ke klamivému dojmu, nýbrž že restaurovaná část jako taková má býti patrnou. Čím *klamivěji* restaurace dopadne, tím více blíží se *uměleckému podvodu*. V záležitosti mostních soch nezbyvá nyní ovšem nic jiného, než buďto nechat místa na věčnou památku neštěstí z r. 1890 prázdná, (s čímž by asi málokdo souhlasil), nebo na místo starých soch postavit nové, moderně vytvořené postavy, které nepředstírají baroknost aniž ji kopírují, které se neopírají také o styl z doby Karla IV., nýbrž otevřeně přiznávají: my jsme *dnešní pražská plastika*. Dnešní pražské umění stojí na takové výši, že při trochu jen pečlivém výběru lze pro vyplnění mezer očekávat přímo skvělý výsledek.

Nově vytvořené skupiny, jichž předměty mohou dáti podnět k novému sporu, přizpůsobí se jistě v celkových rozměrech a v obrysech plastice staršího susedství, ale *kopíemi* rozbitých skupin býti nemusí. Kopie mohou býti vedle fotografií a starých zbytků postaveny v museu. Na mostě byly by jen kamennými svědky toho, že r. 1909 bylo v Praze málo uměleckého porozumění a nedostatek citu pro živou uměleckou tvorbu.

Neboť dle mého mínění nelze tuto záležitost řešiti s hlediska historické „správnosti“, ona náleží v obor uměleckého dobrého vkusu a živého uměleckého tvoření.

DR. THEODOR V. FRIMMEL.

*

Takové kopie považuji za „Gschnas“.

GURLITT.

*

Paříž, 30. května 1909.

Pane,

Myslím, že umělecké dílo nelze začít znova, nelze je kopírovati; bylo by třeba být Bohem, abychom mohli vrátit život mrtvole, a nikdo, ani genius nemá právo podložit svou osobnost individualitě umělce zmizelého. Každý věk vnucuje svůj vlastní charakter intelektuelním projevům, a pro příklad, necht byla jakákoli poddajnost, jakákoli touha po neosobitosti sochaře středověkého, nikdy by byl nedokázal okopírovati řeckou sochu.

Dle mého mínění nezbyvá jiného nežli uschovati uctivě v museu zbytky děl Brokofových a nedopouštěti se toho rouhání, že byste je nahradili karikaturami nebo nejistými napodobeninami více méně klamnými.

Snad by bylo nejmoudřejší nechat podstavce prázdné, neboť pokus porušiti jednotu celku nebo aspoň ji pozměniti jest velmi odvážným. Nicméně, dovedl-li se v našem případě duch XVIII. století připojiti svého času k mystické vážnosti století XIV., zdá se mi logickým žádati od iniciativy sochaře moderního, aby vytvořil dvě sochy, které bez nejmenší touhy po plagiátu by přece respektovaly celkový ráz starého pražského mostu.

Dovolte mi ještě, abych vám srdečně blahopřál k vašemu intelligentnímu popudu; pochopili jste, že arcidílo nenáleží jen jednomu národu, ale celému lidstvu, a výkřik, který jste vyslali přes hranice, měl by znamenati začátek stálého bratrství v kultu krásy.

FRANTZ JOURDAIN,

President Salon d'Automne

President „Syndicat de la Presse Artistique“.

*

(Odpověď na dotaz z 29. V. 09.)

1. Odpověď na první otázku nemohla by býti než obsírná a zevrubná, poněvadž přihlížeti by musila k mnohým nejrozličnějším případům, a to nejenom k plastice, nýbrž i k malířství a k architektuře. Stat taková rozšířila by se snadno na celou knihu, jednající o poměru starého umění k novému. Ostatně zdá se mi, že naléztí pro všechny případy *jednu* stručnou, přesnou formulku nelze; otázky umělecké povahou a podstatou jsou konkrétní, nejlépe a nejjistěji řeší se pro každý případ zvlášť. Vždyt již samy pojmy originálu a kopie vyžadují vyšetření, které bude snad složitější, nežli na první pohled se zdá. Slova „kopie“ užívá se v případech velmi různých, také o pouhém odlitku. Čím jiným však je na př. monumentální bronzová socha, než (kovovým) odlitkem (sádrového) odlitku zhotoveného dle původní ruční práce autorovy (hliněné) — v nejednom případě dokonce odlitkem naproti prvnímu modelu i mechaniky zvětšeným? Jak staví se tato v slévárně pořízená kopie modelu předem pro bronz určeného proti kamenné, v sochařské dílně vzniklé *kopii díla původně rovněž kamenného*? A obecně uznává se přece litá kopie bronzová, je-li první nebo dokonce jediná, za „originál“. Nebo jak pohlížeti dlužno na starověké mramorové repliky bronzových originálů, z nichž mnohá patří k nejkrásnějším památkám.

Proto, nemá-li se zase vynořiti řada nových, sporných otázek, zajisté lépe bude pohlížeti na věc zcela konkrétně, a ovšem vzíti obě ostatní otázky, 2. a 3., v souvislosti. —

2. I zdá se mi především býti nesporným, že to, co z obou Brokofových sousoší (Františka X. a Ignáce L.) zbylo, *patří do Musea*, tedy do městského lapidaria. *Zde* přál bych si ovšem viděti *pouhé originály*, kromě nezbytné kovové kostry *ničím* nedoplněné, tedy ani ne kamenem nezpracovaným, poněvadž tento poslední vždycky musí míti *nějaký* tvar a tím dotýká se alespoň jednak rozvíjení a rovnováhy hmoty, jednak silhouetty celého díla. Fantasie divákova snáze doplní si to, co docela schází, nežli překoná a přemění vzezření toho, co oku se vnucuje. Poněvadž pak v museu nestává onen případ, jež cirkulář „Manesa“ sám vyjímá, t. j. „potřeba vědecká“, bylo by zajisté jen výhodou, kdyby *vedle* nedotknutého kusého originálu umístěna byla netoliko všechna přístupná vyobrazení a fotografie celých oněch sousoší z dob před katastrofou r. 1890, nýbrž dle možnosti i sádrový odlitek troskek doplněných na základě toho všeho, co o ztracených částech víme, sochařem majícím smysl a cit pro umění barokní. Tím historická památka sama by neutrpěla nejmenší změny a zájmu umělecko-historickým bylo by dostatečně vyhověno.

3. Co se týká *náhrady* za rozbitá sousoší *na mostě samotném*, zdá se mi býti zcela správné, užití této příležitosti k pořízení monumentálních výtvorů *úplně nových, které by byly svědectvím nynějšího stavu našeho umění sochařského*.*) Otázky *slohové a historické vyloučil bych* z příslušných požadavků na dobro; vždyt také doba barokní gothický most Karlův vyzdobila po svém, docela volně a samostatně.

Také bych umělci nebo umělcům, kterým svěřeno bude provedení této náhrady za zřícená sousoší, nevnucoval ani pražádných jiných čistě *uměleckých* mezí nebo pout. Chtěli-li by jakýmkoli způsobem umělecky (co do

*) A to nikoli z doktrinářského předpojetí proti kopíím vůbec, nýbrž proto, že podobné příležitosti přispěti našemu umění novými, velkými úkoly monumentálními jsou vzácné a tudíž vždy mají býti vítány. Neboť jen takovými úkoly umění roste a sílí.